

نقش سبک فرزند پروری و فراهیجان مادر در پیش بینی انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان

عنوان مقاله با فونت B Mitra، ۱۴ پررنگ

راضیه همتی

راضیه همتی^۱

کارشناسی ارشد، روانشناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت

آموزگار اختلالات یادگیری بهاران مرودشت

Raziehemmati559@gmail.com

شماره تماس: ۰۹۳۸۰۶۰۸۱۹۸

چکیده :

هدف از پژوهش حاضر تعیین نقش سبک فرزند پروری و فراهیجان مادر در پیش بینی انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان بود. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت و روش از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل تمامی مادران و فرزندان نوجوانان شهر شیراز بود که از بین آنها با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای چندمرحله ای تعداد ۱۰۰ نفر انتخاب شدند. افراد نمونه از طریق توزیع پرسشنامه انعطاف پذیری روانشناختی نوجوان عظیمی، یزدخواستی، ابراهیمی و مر آئی (۱۳۹۹)، پرسشنامه سبک های فرزندپروری بوری (۱۹۹۱) و مقیاس فراهیجان بک، هافر و اسکوبلر (۲۰۰۹) مورد سنجش قرار گرفتند. داده های گردآوری شده در دو سطح مورد تجزیه و تحلیل (آمار توصیفی و آمار استنباطی) قرار گرفت. در سطح آمار از میانگین و انحراف معیار و در سطح آمار استنباطی از ضریب همبستگی و رگرسیون چندگانه استفاده شد. نتایج حاصل گویای آن است که سبک فرزندپروری اقتدار طلب و فراهیجان مثبت پیش بینی کننده مثبت و معنادار انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان است. بین سبک های فرزندپروری آسان گیری، مستبدانه با انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان رابطه منفی معنادار وجود دارد. سبک فرزندپروری اقتدار طلب با انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان رابطه مثبت معنادار وجود دارد. بین فراهیجان منفی با انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان رابطه منفی معنادار وجود دارد. همچنین بین فراهیجان مثبت با انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان نیز رابطه مثبت معنادار وجود دارد.

واژگان کلیدی: سبک فرزند پروری، فراهیجان و انعطاف پذیری روانشناختی.

۱- مقدمه:

در چرخه ی تحول روانی، بین مرحله کودکی و بزرگسالی، دوره ی بسیار مهم نوجوانی قرار دارد. این مرحله انتقالی از ۱۱-۱۰ سالگی آغاز و در حدود ۱۸-۲۲ سالگی تمام می شود. نوجوانی دوره تغییرات عمیقی است که کودک را از بزرگسالان جدا می کند. این مرحله رشد زیستی، اجتماعی، هیجانی و شناختی را شامل می شود و به معنای واقعی کلمه دوره تغییر و دگرگونی است (نیومن و نیومن^۱، ۲۰۱۹). از جمله مسائلی که نوجوانان، با آن درگیرند و کمتر مورد توجه قرار گرفته، انعطاف پذیری روانشناختی است (پورعبدل، صبحی قراملکی و عباسی، ۱۳۹۴). انعطاف پذیری یک مفهوم پیچیده و چند بعدی است. انعطاف پذیری را به عنوان توانایی ذهنی برای ایجاد (کوشش یا جستجوی) شیوه های گوناگون سازمان دهی و برنامه ریزی مراحل آتی برای راه حل یک مسئله یا مشکل تعریف کرده است. سطوح بالای انعطاف پذیری روان شناختی پیش بینی کننده سطوح پایین نشانگان روانی است (هیل، اسپنسر و ماسودا^۲، ۲۰۲۰).

روان شناسان مدت هاست عنوان کرده اند که عملکرد والدین بر شکل گیری افکار، رفتار و هیجانات کودکان تأثیر معناداری دارد. بر اساس مدل آسیب پذیری-استرس در آسیب شناسی روانی پژوهش های زیادی نقش عوامل مربوط به خانواده را به عنوان زمینه ساز در آسیب پذیری فرد مورد بررسی قرار داده اند (ویجیک-هربریک^۳ و همکاران، ۲۰۱۸؛ هریس و کرتن^۴، ۲۰۰۲)؛ و برای تبیین مشکلات روان شناختی فرزندان عوامل متعددی مانند عامل والدگری (ارو^۵ و همکاران، ۲۰۱۴؛ فرزادفر و هومن، ۱۳۸۶)، اضطراب و افسردگی مادر (محمدزاده و نجفی، ۱۳۸۹)، جو هیجانی و رضایت زناشویی (بختیاری، حسینی، عارفی و افشاری نیا، ۱۳۹۸)، عوامل مربوط به مدرسه و نگرش معلمان (فورتین، لیزارد و مارکات^۶، ۲۰۱۰) روابط خانوادگی ادراک شده از سوی فرزندان، تعامل دوسویه و پویا بین شخص، سطوح چندگانه محیط و روابط حمایت گرانه اعضای خانواده (لوبنکو و سبر^۷، ۲۰۱۰) اشاره داشته اند.

یکی از عواملی که بر انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان تأثیر گذار است شیوه های فرزندپروری والدین است. هر خانواده شیوه های خاصی را در تربیت فردی و اجتماعی فرزندان خویش به کار می گیرد که به آن سبک های فرزندپروری می گویند (هی، لیو، چن و هانگ^۸، ۲۰۲۰؛ عبدالله زاده رافی، ۱۴۰۰؛ فاطمی عقدا و حیاتی، ۱۳۹۷). «بامریند» معرف ترین سبک های فرزند پروری خانواده را ارائه داده است. او سبک فرزند پروری را شامل سه سبک اقتداری، استبدادی و سهل گیر می داند (سیتومورانگ و سالیم^۹، ۲۰۲۱). روش فرزند پروری مقتدرانه^{۱۰} -موفق ترین روش فرزند پروری- پذیرش و روابط نزدیک، روش های کنترل سازگارانه، و استقلال دادن مناسب را شامل می شود؛ روش فرزند پروری مستبدانه^{۱۱} از نظر پذیرش و روابط نزدیک پایین، از نظر کنترل اجباری بالا، و از نظر استقلال دادن پایین است. والدین مستبد سرد و طرد کننده هستند؛ والدینی که روش فرزند پروری آسان گیرانه^{۱۲} استفاده می کنند، مهرورز و پذیرا هستند ولی متوقع نیستند، کنترل کمی بر رفتار فرزندان خود اعمال می کنند و به آنها اجازه می دهند در هر سنی که باشند خودشان تصمیم گیری کنند، حتی اگر هنوز قادر به انجام این کار نباشند (برک، ۲۰۰۷؛ ترجمه سید محمدی، ۱۳۹۸).

علاوه بر شیوه های فرزندپروری، فراهیجان های والدین نیز بر انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان تأثیر می گذارد (کیوکن^{۱۳} و همکاران، ۲۰۱۶؛ صالحی، حسینیان، و یزدی، ۱۴۰۰).

¹ Newman & Newman

² Hill., Schaefer, Spencer & Masuda

³ Wijk-Herbrink

⁴ Harris and Curtin

⁵ Orue I

⁶ Fortin., lessard & marcotte

⁷ Lubenko & sebre

⁸ He., Liu., Chen., Huang & Lu

⁹ Situmorang & Salim

¹⁰ Authoritative child-rearing style

¹¹ Authoritarian child-rearing style

¹² Permissive child-rearing style

¹³ Kuyken

مفهوم فرا هیجان توسط گاتمن معرفی شد. او فرا هیجان را به عنوان سازماندهی مجموعه ای از افکار و احساسات درباره هیجانان تعریف کرد (پارسا، نیک منش و جنابادی، ۱۳۹۹). در حالی که فرا هیجان منفی (به عنوان مثال فرا خشم) ناتوانی فرد در پذیرش هیجانان خود را منعکس می کند؛ فرا هیجان مثبت (مانند فرا علاقه و فرا دلسوزی) نشان دهنده قابلیت فرد در پذیرش هیجانان خود می باشد (نفا، ۲۰۱۳). در همین رابطه نتایج پژوهش احدی، مهری نژاد و مرادی (۱۳۹۶) نشان داد که بین فرا هیجان های منفی بر نارسایی شناختی در نوجوانان رابطه معناداری وجود دارد ولی بین ذهن آگاهی با فراهیجان منفی رابطه منفی معنادار وجود دارد سبک های فرا هیجانی به واسطه دامنه تعاملات و کنش های گسترده خود و عملکرد روانشناختی نوجوانان را متأثر می سازد. دیدگاه فرا هیجان با تأکید بر نقش تفکرات و احساسات درباره هیجانان، به عنوان یک متغیر محافظت کننده از نوجوانان در برابر اثرات زیانبار موقعیت های غیر قابل تحمل، منجر به روابط بهتری بین همسالان می شود (کالورت^۲، ۲۰۱۹). اوچال^۳ (۲۰۱۸) در پژوهش خود نشان داد که رشد فرزندان در یک محیط عاطفی، آنان را برای برخورد با حوادث آماده می نماید و انعطاف پذیری را در آنان پیش بینی می کند.

با توجه به آنچه بیان شد نتایج حاصل از این پژوهش، می تواند چشم اندازی روشن و عملی برای مشاوران و روان درمانگران خصوصاً خانواده درمان گران فراهم نماید. به علاوه، نتایج پژوهش می تواند مبنای نظری و عملی مناسبی برای کاهش مشکلات روان شناختی در موسسات مختلف آموزشی و درمانی از قبیل مراکز مشاوره در دانشگاه ها، کلینیک ها، مراکز توانبخشی و غیره قرار گیرد. لذا بررسی نقش سبک فرزند پروری و فراهیجان مادر در پیش بینی انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان ضرورت پیدا نمود. همچنین از آنجا که کودکان و نوجوانان به عنوان آینده سازان کشور قلمداد می شوند توجه به تأثیری که محیط خانواده بر سلامت روانی و شناختی فرزندان ایفا مینماید از اهمیت برخوردار است، لذا در این تحقیق سعی بر این است تا به این سوال پاسخ دهند که آیا سبک فرزند پروری و فراهیجان مادر در پیش بینی انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان نقش دارد؟

۲- روش شناسی :

پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی و به جهت روش توصیفی - همبستگی بوده است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل تمامی مادران و فرزندان نوجوانان آنها در شهر شیراز بودند. جمعیت نمونه نیز بر اساس روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای مرحله ای انتخاب شد؛ به این صورت که از بین مدارس مقطع متوسطه دوم شهر شیراز دو مدرسه به صورت تصادفی و سپس از هر مدرسه دو کلاس انتخاب شدند در مجموع ۱۰۰ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شد. ابزار سنجش شامل سه پرسشنامه انعطاف پذیری روانشناختی نوجوان در سال ۱۳۹۹ توسط عظیمی، یزدخواستی، ابراهیمی، مر آئی، طراحی شد. این پرسشنامه دارای ۳۸ سوال است. به منظور بررسی ویژگی های روان سنجی آن از میان کلیه دانش آموزان دختر ۱۵ - ۱۴ ساله ی شهر اصفهان که در دبیرستان مشغول به تحصیل بودند، ۴۶۰ دانش آموز انتخاب شدند. شرکت کنندگان علاوه مقیاس انعطاف پذیری روانشناختی این طرح، به پرسشنامه پذیرش و عمل (AAQ-II) و پرسشنامه سلامت عمومی (GHQ) پاسخ دادند. در تحلیل عاملی، سه عامل عمل متعهدانه، عدم کمال گرایی و گشودگی به تجربه در شکل گیری متغیر انعطاف پذیری روانی مؤثر بودند. یافته های به دست آمده نشان داد که مقیاس حاضر، ابزاری است که پایایی (ثبات، همسانی درونی و روایی) مناسب برای سنجش انعطاف پذیری روان شناختی را داراست. نتایج تحلیل عامل اکتشافی و تأییدی این پژوهش شاهدهی بر روایی سازه مناسب این مقیاس می باشد. ضرایب آلفای کرونباخ برای هر یک از عامل های عمل متعهدانه، عدم کمال گرایی و گشودگی به تجربه و نمره ی کل مقیاس محاسبه شد که به ترتیب عبارت اند از: ۰/۵۹، ۰/۷۷، ۰/۵۴، ۰/۷۴. مقادیر مذکور نشان دهنده ی پایایی خوب این پرسشنامه در بین دانش آموزان دختر می باشد (عظیمی و همکاران، ۱۳۹۹).

پرسشنامه ی سبک های فرزند پروری ادراک شده (PAQ) توسط جان آر. بوری در سال ۱۹۹۱ ساخته شده است که از ۳۰ گویه و ۳ خرده مقیاس سبک آسان گیر (۱۰ سوال)، سبک مستبدانه (۱۰ سوال) و والدین سبک مقتدر منطقی (۱۰ سوال) تشکیل شده است که به منظور سنجش اقتدار والدین بکار می رود. بوری (۱۹۹۱) آلفای کرونباخ این پرسشنامه را برای سبک مقتدر منطقی ۰/۸۵، سبک مستبدانه ۰/۸۷ و آسان گیر ۰/۷۴ گزارش نموده

¹ Neff

² Calvert

³ Ojala

است. اژه ای و همکاران در جدیدترین پژوهش آلفای این مقیاس را برای سبک مقتدرانه، مستبدانه و آسان گیر به ترتیب ۰/۸۹، ۰/۹۵ و ۰/۸۴ گزارش نموده اند. در پژوهش سپهریان آذر و همکاران (۱۳۹۲) نیز ضریب همسانی درونی این مقیاس با آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۷۲، ۰/۷۳ و ۰/۷۰ به دست آمد. پرسشنامه ی سبک های فرزند پروری ادراک شده با دامنه ضرایب آلفا از ۰/۷۴ تا ۰/۸۷ برای خرده مقیاس ها، از همسانی درونی خوبی برخوردار است. ثبات PAQ با پایایی بازآزمایی با طول مدت ۲ هفته با دامنه ضرایب از ۰/۷۷ تا ۰/۹۲، نیز خیلی خوب است. بوری (۱۹۹۱) برای مشخص کردن روایی پرسشنامه از روش روایی افتراقی استفاده نموده و نتایج آن بدین صورت است که سبک آمرانه مادر با سبک سهل گیر مادر رابطه معکوس (-۰/۳۸)، سبک آمرانه پدر با سبک سهل گیر پدر رابطه معکوس (-۰/۵۰)، سبک آمرانه مادر با سبک اقتداری مادر رابطه معکوس (-۰/۴۸)، سبک آمرانه پدر با سبک اقتداری پدر رابطه معکوس (-۰/۵۲) داشت، در حالی که سبک اقتداری مادر با سبک سهل گیر مادر (۰/۰۷) و سبک اقتداری پدر با سبک سهل گیر پدر (۰/۱۲) همبستگی مثبت غیر معنادار داشتند. این پرسشنامه توسط اسفندیاری (۱۳۷۴) ترجمه و با تغییراتی مورد استفاده قرار گرفته است. روایی محتوای پرسشنامه براساس داوری ۱۰ صاحب نظر در زمینه روان شناسی و روانپزشکی خوب گزارش شده است (بشارت و همکاران، ۱۳۹۰). اسفندیاری (۱۳۷۴) پایایی بازآزمایی این پرسشنامه را که بعد از گذشت یک هفته از اجرای اولیه، مجدداً از ۱۲ نفر از مادران نمونه مورد مطالعه، خواسته بود تا پرسشنامه را تکمیل کنند برای شیوه سهل گیر (۰/۶۹)، برای شیوه آمرانه (۰/۷۷) و برای شیوه اقتداری (۰/۷۳) بدست آورده است (بشارت و همکاران، ۱۳۹۰).

مقیاس فراهیجان بک، هافر و اسکولر^۱ (۲۰۰۹) دارای ۲۸ گویه که بر روی هم دو بعد فراهیجان مثبت و فراهیجان منفی را می سنجد. روایی و پایایی سازندگان ابزار، این مقیاس را شامل شش مؤلفه خشم، حقارت شرم، مهار شدید و فرونشانی فراهیجان های منفی)، و شفقت و علاقه فراهیجان های مثبت با ضرایب آلفای به ترتیب ۰/۷۶، ۰/۷۷، ۰/۸۳، ۰/۸۲ و ۰/۸۵ و برای کل مقیاس ۰/۸۷ گزارش کردند (میتامانگروبر^۲ و همکاران، ۲۰۰۹). رضایی، پارسایی، نجاتی، نیک آمال و هاشمی (۱۳۹۳) ضریب آلفای کرونباخ کل مقیاس را در ایران ۰/۷۸ گزارش کردند. نتایج تحلیل عاملی این پژوهش، دو بعد اصلی فراهیجان های مثبت و فراهیجان های منفی را تأیید کرد همچنین روایی همگرایی فراهیجان های مثبت در این ابزار با مؤلفه های هوش هیجانی پرسشنامه رگه هوش هیجانی (پترایدز و فارنهام، ۲۰۰۱) ۰/۵۱ گزارش شد (رضایی و همکاران، ۱۳۹۳). ضریب پایایی گزارش شده توسط سازندگان مقیاس با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای بعد فراهیجان مثبت ۰/۹۱ و برای بعد فراهیجان منفی ۰/۸۵ است. همچنین بک و همکاران (۲۰۰۹) جهت بررسی روایی مقیاس از روش تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی استفاده نموده اند. نتایج پژوهش آنان نشان داد که این آزمون از دو عامل تشکیل شده است و بار عاملی هر سوال بر روی عامل مربوطه بالاتر از ۰/۶۰ گزارش شده است. جهت تجزیه و تحلیل داده های بدست آمده توسط ابزار های فوق، از شاخص های و روش های آمار توصیفی برای بدست آوردن فراوانی، درصد، میانگین، انحراف استاندارد، و خطای استاندارد داده ها استفاده شده است؛ و سپس از آمار استنباطی برای بدست آوردن ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندمتغیری به کمک نرم افزار SPSS 21 به کار گرفته شد.

۳- یافته های پژوهش

در این قسمت به بررسی فرضیه ها و یافته های پژوهش پرداخته می شود:

فرضیه اول: "سبک فرزند پروری و فراهیجان مادر در پیش بینی انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان نقش دارد."

به منظور پیش بینی انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان براساس سبک فرزند پروری و فراهیجان مادر از روش همزمان تحلیل رگرسیون چندمتغیری استفاده شد. خلاصه نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل رگرسیون چندمتغیری با استفاده از روش همزمان در جدول ۴-۲ ارائه شده است.

¹ Beck, Thomas N; Höfer, Stefan; Schüßler, Gerhard

² Mitmansgruber., Beck., Höfer & Schübler

جدول ۱: خلاصه نتایج معنی داری مدل رگرسیون برای پیش بینی انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان

مدل	منبع تغییرات	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	R	R2	F	معنی داری
همزمان	رگرسیون	۳۱۵۸۰/۴۸۵	۵	۶۳۱۶/۰۹۷	۰/۳۰۹	۰/۵۵۶	۸/۴۰۵	۰/۰۰۱
	باقیمانده	۷۰۶۴۰/۸۲۵	۹۴	۷۵۱/۴۹۸				
	جمع	۱۰۲۲۲۱/۳۱۰	۹۹					

نتایج جدول ۱، نشان می دهد با توجه به اینکه R^2 محاسبه شده ۲۹/۹ درصد واریانس مشترک متغیرهای پیش بین، بین سبک فرزند پروری و فراهیجان مادر در پیش بینی انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان است. با توجه به اینکه F محاسبه شده در سطح کمتر از ۰/۰۱ معنادار استبه منظور مشخص نمودن سهم متغیر پیش بین ضرایب رگرسیون محاسبه شد که نتایج آن در جدول ۴-۳ ارائه شده است.

جدول ۲: خلاصه جدول ضرایب رگرسیون برای پیش بینی انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان

مدل	متغیر	B	انحراف معیار	Beta	آماره t	معنی داری	Tolerance	VIF
همزمان	ثابت	۷۰/۳۷۱	۲۲/۸۴۶	-	۳/۰۸۰	۰/۰۰۳	-	-
	آسان گیر	۰/۱۳۰	۰/۴۷۱	۰/۰۳۰	۰/۲۷۷	۰/۷۸۲	۰/۶۳۸	۱/۵۶۸
	اقتدار طلب	۰/۷۱۱	۰/۳۱۶	۰/۲۲۸	۲/۲۴۷	۰/۰۲۷	۰/۷۱۳	۱/۴۰۲
	مستبدانه	-۰/۷۱۷	۰/۴۰۷	-۰/۱۹۰	-۱/۷۶۳	۰/۰۸۱	۰/۶۳۵	۱/۵۷۶
	فراهیجان منفی	-۰/۳۶۲	۰/۲۵۱	-۰/۱۳۷	-۱/۴۴۶	۰/۱۵۱	۰/۸۱۸	۱/۲۲۳
	فراهیجان مثبت	۰/۶۲۰	۰/۲۱۱	۰/۲۷۶	۲/۹۳۵	۰/۰۰۴	۰/۸۳۳	۱/۲۰۰

مقدار Tolerance و VIF محاسبه شده برای هر متغیر مستقل، نشان می دهد مفروضه هم خطی چندمتغیره رعایت شده است. ضرایب بتا در مولفه های سبک فرزند پروری و فراهیجان مادر نشان می دهد که سبک فرزند پروری اقتدار طلب ($\beta = ۰/۲۲۸$) و فراهیجان مثبت ($\beta = ۰/۲۷۶$) پیش بینی کننده مثبت و معنادار انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان است.

فرضیه دوم: "بین سبک فرزند پروری مادر با انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان رابطه وجود دارد." به منظور بررسی روابط بین سبک فرزند پروری مادر با انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان از روش ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. جدول ۳: ماتریس همبستگی بین سبک فرزند پروری مادر با انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان را نشان می دهد.

جدول ۳: ماتریس همبستگی بین سبک فرزند پروری مادر با انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان

مولفه ها	۱	۲	۳	۴
۱- انعطاف پذیری روانشناختی	۱			
۲- آسان گیر	-۰/۲۹۵**	۱		
۳- اقتدار طلب	۰/۳۶۴**	-۰/۴۸۳**	۱	
۴- مستبدانه	-۰/۴۱۳**	۰/۵۰۳**	-۰/۴۳۰**	۱

جدول ۳ نشان می دهد بین سبک های فرزندپروری آسان گیری ($r = -0.295, p < 0.01$)، مستبدانه ($r = -0.413, p < 0.01$) با انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان رابطه منفی معنادار وجود دارد. بیه سبک فرزندپروری اقتدارطلب ($r = 0.364, p < 0.01$) با انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان رابطه مثبت معنادار وجود دارد.

فرضیه سوم: "بین فراهیجان مادر با انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان رابطه وجود دارد." به منظور بررسی روابط بین فراهیجان مادر با انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان از روش ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. جدول ۴ ماتریس همبستگی بین فراهیجان مادر با انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان را نشان می دهد.

جدول ۴: ماتریس همبستگی بین فراهیجان مادر با انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان

مؤلفه ها	۱	۲	۳
۱- انعطاف پذیری روانشناختی	۱		
۲- فراهیجان منفی	-0.335^{***}	۱	
۳- فراهیجان مثبت	0.400^{***}	-0.301^{***}	۱

جدول ۴ نشان می دهد بین فراهیجان منفی با انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان ($r = -0.335, p < 0.01$) رابطه منفی معنادار وجود دارد. بین فراهیجان مثبت با انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان ($r = 0.400, p < 0.01$) رابطه مثبت معنادار وجود دارد.

۴- نتیجه گیری

هدف از پژوهش حاضر تعیین نقش سبک فرزند پروری و فراهیجان مادر در پیش بینی انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان بود. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت و روش از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل تمامی مادران و فرزندان نوجوانان شهر شیراز بود که از بین آن‌ها با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای تعداد ۱۰۰ نفر انتخاب شدند. افراد نمونه از طریق توزیع پرسشنامه انعطاف پذیری روانشناختی نوجوان عظیمی و همکاران (۱۳۹۹)، پرسشنامه سبک های فرزندپروری بوری (۱۹۹۱) و مقیاس فراهیجان بک، هافر و اسکولبر (۲۰۰۹) مورد سنجش قرار گرفتند. داده‌های گردآوری شده در دو سطح مورد تجزیه و تحلیل (آمار توصیفی و آمار استنباطی) قرار گرفت. در سطح آمار از میانگین و انحراف معیار و در سطح آمار استنباطی از ضریب همبستگی و رگرسیون چندگانه استفاده شد. نتایج حاصل گویای آن است که سبک فرزندپروری اقتدار طلب و فراهیجان مثبت پیش بینی کننده مثبت و معنادار انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان است. این یافته‌ی پژوهشی با نتایج حاصل از تحقیق وانگ و همکاران (۲۰۱۹)، زانگ و همکاران (۲۰۱۹)، صالحی، حسینیان و یزدی (۱۴۰۰)، عبداله‌زاده‌رافی و همکاران (۱۴۰۰)، اصغری ابراهیم آباد و ممی زاده اوجور (۱۳۹۷)، منجم و ابراهیمی (۱۳۹۶) و پهلوانی و همکاران (۱۳۹۴) در یک راستا قرار می گیرد. در توجیه این یافته می توان بیان داشت والدینی که الگوی فرزندپروری مقتدرانه را دارند به فرزندان خود استقلال و آزادی فکری می دهند و آنها را تشویق می کنند و نوعی محدودیت و کنترل را نیز بر آنها اعمال می دارند. در خانواده هایی با والدین مقتدر اظهار نظرها و ارتباط اخلاقی وسیع در تعامل کودک و والدین وجود دارد و گرمی و صمیمیت نسبت به کودک در سطح بالاست (مامن و همکاران، ۱۳۸۹). والدین قاطع و اطمینان بخش علاوه بر عهده دار شدن نقش پدر و مادری، مسئولیت تربیت فرزندان را نیز تقبل می کنند و همواره سعی می کنند که با کسب آگاهی های تربیتی بیشتر شیوه های گوناگون این کار را انجام دهند (لامبورن و همکاران، ۱۹۹۷). و انعطاف پذیری روانشناختی را در فرزندان نشان شکل می دهند. علاوه بر آن، بر اساس نظریه فراهیجان نف (۲۰۰۳) فراهیجان مثبت زمینه پذیرش هیجانها، ذهن آگاهی و پذیرش روان شناختی که از مؤلفه های اصلی انعطاف پذیری روانی هستند را فراهم می کند و باعث بهبود انعطاف پذیری روانی می شود.

همچنین بین سبک های فرزندپروری آسان گیری، مستبدانه با انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان رابطه منفی معنادار وجود دارد. سبک فرزندپروری اقتدارطلب با انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان رابطه مثبت معنادار وجود دارد. این یافته نیز با یافته های تحقیق فونسیکا و همکاران (۲۰۲۱)، فاطمی عقدا و حیاتی (۱۳۹۷) و خواجه و شایف (۱۳۹۴) همسو است. ، شیوه تربیتی والدین مقتدر که در مورد فرزندان ثابت قدم هستند، الگوهایی از رفتارهای ابراز وجود و اعتماد را به آنها ارائه می دهند. آنها به گفته های کودکان خود گوش می سپارند و گفت و گو با آنها را ترویج می

دهند، همچنین روش انضباطی آنان توأم با گرمی، منطوق و انعطاف پذیری است که به کاهش اختلال رفتاری و افزایش پیشرفت تحصیلی یاری می‌رساند. والدین مقتدر در کشفهای خود با کودکان دلسوز و صمیمی هستند. والدین مقتدر توقعاتی دارند که با توجه به تواناییهای در حال رشد فرزندشان، معقول است. علاوه بر این، این گونه والدین از درجات بالایی از گرم بودن و "پاسخگو بودن" برخوردارند. در مقابل والدین مستبد پر توقع هستند و پذیرای نیازها و امیال کودکان نیستند. پیامدهای کلامی والدین یک جانبه و فاقد همنوایی عاطفی است و غالباً هنگام اعمال رهنمودها، دلیلی ارائه نمی‌کنند. نمایش قدرت والدین مستبد اولین عاملی است که این شیوه را از در شیوه دیگر متمایز می‌سازد. کمترین مهرورزی، بی تفاوتی در برابر رفتار مثبت کرده و عدم استفاده از تقویت مثبت، همدلی اندک نسبت به کودک، به کارگیری شیوه ایجاد ترس برای کنترل و تنبیه و اعمال زور برای مهار خواسته کودک، از ویژگی‌های این شیوه تربیتی است معمولاً میان والدین مستبد و فرزندانشان تفاهم وجود ندارد. والدین مستبد از نظر گرم بودن و پذیرش در سطوح پایینی هستند. والدین سهل گیر در ابعاد کنترل و خواسته‌ها، در پایین ترین سطح هستند. براساس گزارش‌های موجود، هردو والد کنترل اندکی بر کودکانشان دارند. آنها از روشهای احساس گناه برای کنترل فرزندانشان استفاده می‌کنند و در بیشتر موارد در مواجهه با بهانه جویی و شکایت کودک، تسلیم می‌شوند. والد سهل گیر در تلاش است تا به شیوه ای موافق و همسو با تکانه‌ها، امیال و اعمال کودک رفتار کند. با وجود این، آنها نسبت به فرزندان خود گرم و پاسخگو هستند (برک، ۲۰۰۷؛ ترجمه سید محمدی، ۱۳۹۷). بر اساس یافته‌های این پژوهش شیوه رفتار این والدین با انعطاف پذیری رابطه دارد.

بین فراهیجان منفی با انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان رابطه منفی معنادار وجود دارد. همچنین بین فراهیجان مثبت با انعطاف پذیری روانشناختی نوجوانان نیز رابطه مثبت معنادار وجود دارد. این یافته با پژوهش‌های صالحی و همکاران (۱۴۰۰)، پورفرج و محمودیان (۱۳۹۹) و نجمی (۱۳۸۹) همخوان است. در تبیین یافته مذکور می‌توان گفت که فراهیجان‌های مثبت برخلاف فراهیجان‌های منفی از پذیرش هیجان توسط خود فرد حمایت می‌کند و تاثیر مثبتی بر سلامت روانشناختی می‌گذارد چون فراهیجان بخش مهمی از تنظیم هیجان است و افرادی که از توانایی فراهیجانی منفی و کمتری برخوردار هستند، آگاهی پایین‌تری نسبت به احساس‌ها و هیجان‌های خود و تمایل بیشتری برای نادیده گرفتن هیجان‌های خود اعم از هیجان‌های مثبت و منفی دارند در مقابل افرادی که از توانایی فراهیجانی مثبت و بیشتری برخوردارند آگاهی بالاتری از احساس‌ها و هیجان‌های خود و تمایل بیشتری برای سازماندهی و تفسیر آنها دارند در نتیجه از آنجایی که فراهیجان‌های مثبت برخلاف فراهیجان‌های منفی نقش موثری در ارتقای سلامت روانشناختی، سازماندهی و تفسیر هیجان‌ها و کیفیت زندگی دارند؛ بنابراین می‌توان انتظار داشت که با افزایش فراهیجان‌های مثبت و کاهش فراهیجان‌های منفی میزان انعطاف پذیری روانشناختی افزایش یابد.

با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود مسئولان مدارس با همکاری انجمن اولیاء و مربیان، جلساتی به آموزش شیوه‌های درست تربیت فرزندان اختصاص دهد. با توجه به اهمیت بسیار زیاد سبک‌های فرزندپروری بر رشد کودکان، آموزش و معرفی انواع سبک‌های فرزندپروری به والدین نوجوانان در رأس برنامه متولیان تربیتی قرار گیرد، به ویژه برای والدینی که فرزندان شان هنوز در دوره کودکی قرار دارند. همچنین آموزش‌های مربوط به شبکه‌های فرزند پروری و برگزاری کارگاه‌ها در این زمینه به والدین ارائه شود. همچنین پیشنهاد می‌شود که در مهد کودک‌ها و مراکز بهداشت که محل حضور مادران و فرزندان آنهاست کلاس‌های آموزشی در مورد اهمیت نوع رابطه والدین کودک و سبک فرزندپروری و فراهیجان در سلامت روانی فرزندان گذاشته شود تا والدین از اهمیت شیوه‌های والدگری خود در آینده فرزندان شان آگاه شوند. به علاوه، مداخلات درمانی و روانی - تربیتی ضمن توجه بر آموزش مهارت‌های فرزندپروری به مادران، بر کیفیت روابط موضوعی تأکید نمایند و در اینگونه جلسات به نحوه اعمال مناسب اقتدار والدینی در کنار پذیرش و ملایمت و وقت گذاشتن به فرزندان پرداخته شود.

منابع

منابع فارسی

احدی، بتول؛ مهری نژاد، سیدابوالقاسم و مرادی، فاطمه. (۱۳۹۶). نارسایی‌های شناختی در سالمندان: نقش ذهن آگاهی و فراهیجان. **روانشناسی پیری**، ۱۲۵-۱۱۵.

اصغری ابراهیم آباد، محمدجواد و ممی زاده اوجور، محمد. (۱۳۹۷). نقش انعطاف پذیری روانشناختی و سرسختی روانشناختی در تبیین بهزیستی روانشناختی سربازان. **پژوهش‌های روان شناسی بالینی و مشاوره (مطالعات تربیتی و روان شناسی)**، ۸ (۱)، ۵۱-۳۷.

- بختیاری انسیه، حسینی سعیده، عارفی مختار، افشاری نیا کریم (۱۳۹۸). مدل علی روابط فرازنشویی بر اساس سبک‌های دلبستگی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه: نقش واسطه‌ای صمیمیت زناشویی و سبک‌های عشق‌ورزی. **آموزش بهداشت و ارتقای سلامت**. ۷ (۲): ۲۴۵-۲۵۸.
- برک، لورا. (۲۰۰۷). **روان شناسی رشد (از نوجوانی تا پایان زندگی)**. ترجمه یحیی سید محمدی (۱۳۹۷). جلد دوم، تهران: نشر ارسباران.
- پارسا، کوروش؛ نیک منش، زهرا و جنابآبادی، حسین. (۱۳۹۹). تاثیر فراهیجان بر تنظیم هیجانات با واسطه گری خودشفقتی در نوجوانان. **سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت**، ۴ (۳)، ۱۷-۱۰.
- پهلوانی، م؛ عباسی اسفجیر، ع. ا و دوستی، ی. (۱۳۹۴). نقش شیوه های فرزندپروری والدین بر هوش هیجانی و پرخاشگری نوجوانان. **اولین همایش علمی پژوهشی روانشناسی، علوم تربیتی و آسیب شناسی جامعه**
- پورفرج عمران، مجید. (۱۳۹۰). اثربخشی درمان گروهی پذیرش و تعهد بر هراس اجتماعی دانشجویان. **فصلنامه دانش و تندرستی**، ۶ (۲)، ۵-۱.
- خواجه ن و شایف د. (۱۳۹۴). بررسی نقش پیش بینی کننده سبک‌های فرزندپروری در هوش هیجانی دانش آموزان. **نشریه پرستاری ایران**. ۱۳۹۴؛ ۲۸ (۹۷): ۶۶-۷۶.
- صالحی، هما؛ حسینیان، سیمین و یزدی، سیده منور. (۱۴۰۰). رابطه ی انعطاف پذیری شناختی و ازدواج موفق: نقش واسطه ای تنظیم شناختی هیجان. **رویش روان شناسی**، ۱۰ (۸): ۱۰۲-۹۳.
- عبداله زاده رافی مهدی، رفیعی بلداجی محدثه، محمدی هانیه، محمدی معصومه. (۱۴۰۰). نقش انعطاف‌پذیری روان‌شناختی در فرزندپروری و افسردگی مادران در پیش‌بینی نشانه‌های اختلال سلوک در نوجوانان. **روان پرستاری**، ۹ (۳): ۳۹-۴۹.
- فاطمی عقده، مهناز و حیاتی، مژگان. (۱۳۹۷). بررسی رابطه انعطاف پذیری شناختی دانش آموزان مقطع متوسطه اول با سبک های فرزندپروری و سلامت عمومی والدین. **دومین کنفرانس بین المللی روانشناسی، مشاوره، تعلیم و تربیت**.
- فرزادفر، هومن و هومن، حیدرعلی. (۱۳۸۷). نقش آموزش مهارت های فرزندپروری بر کاهش تنیدگی مادران و مشکلات رفتاری کودکان. **فصلنامه روان شناسان ایرانی**، ۴ (۱۵): ۲۹۲-۲۷۷.
- منجم، عارفه و ابراهیمی، مرضیه سادات. (۱۳۹۶). رابطه باورهای فراشناخت و ذهن آگاهی و پذیرش و عمل با سلامت عمومی دانشجویان. **نشریه طب انتظامی**، ۶ (۱)، ۴۲-۳۱.

منابع لاتین

- Calvert, M. (2019). *Emotion Identification and Beliefs about Emotions as Mediators of PTSD and Parenting Meta-Emotion Philosophies*. University of Arkansas.
- Fonseca, A., Moreira, H., & Canavarro, M. C. (2020). Uncovering the links between parenting stress and parenting styles: The role of psychological flexibility within parenting and global psychological flexibility. *Journal of contextual behavioral science*, 18, 59-67.
- Fortin, L., Lessard, A., & Marcotte, D. (2010). Comparison by gender of students with behavior problems who dropped out of school. *Procedia-social and behavioral sciences*, 2(2), 5530-5538.
- Harris, R. (2008). *The happiness trap: How to stop struggling and start living*. Boston, MA: Trumpeter Books.
- He, Y., Liu, C., Chen, Y., Huang, J., & Luo, R. (2020). Intergenerational transmission of parenting style in rural China and the mediation effect of Caregiver's mental health. *Children and Youth Services Review*, 117, 105319.
- Hill, M. L., Schaefer, L. W., Spencer, S. D., & Masuda, A. (2020). Compassion-focused acceptance and commitment therapy for women with restrictive eating and problematic body-checking: A multiple baseline across participants study. *Journal of Contextual Behavioral Science*, 16, 144-152.
- Kuyken, W., Watkins, E., Holden, E., White, K., Taylor, R. S., Byford, S., ... & Dalgleish, T. (2010). How does mindfulness-based cognitive therapy work?. *Behaviour research and therapy*, 48(11), 1105-1112.

- Lubenko, J; & sebre, S (2010), Longitudinal associations between adolescent behavior problems and perceived family relationships. *Journal of procedia social and behavior sciences*.5. Retrieved January 20, 2010. from <http://www.sciencedirect.com>.
- Neff, KD. The development and validation of a scale to measure self-compassion. *Self and identity*. 2003;2(3); 223-50.
- Ojala, M. (2018). Teachers' views on emotions in climate change education: Exploring meta-emotion philosophies, promoting critical emotional awareness. In *43rd ATEE Conference, A future for all-teaching for a sustainable society, University of Gävle, Gävle, Sweden, August 20-22, 2018*.
- Orue, I., Calvete, E., & Padilla, P. (2014). Brooding rumination as a mediator in the relation between early maladaptive schemas and symptoms of depression and social anxiety in adolescents. *Journal of adolescence*, 37(8), 1281-1291.
- Situmorang, D. D. B., & Salim, R. M. A. (2021). Perceived parenting styles, thinking styles, and gender on the career decision self-efficacy of adolescents: how & why?. *Heliyon*, 7(3), e06430.
- van Wijk-Herbrink, M. F., Bernstein, D. P., Broers, N. J., Roelofs, J., Rijkeboer, M. M., & Arntz, A. (2018). Internalizing and externalizing behaviors share a common predictor: The effects of early maladaptive schemas are mediated by coping responses and schema modes. *Journal of abnormal child psychology*, 46(5), 907-920.
- Zhang, L., Cai, C., Wang, Z., Tao, M., Liu, X., & Craig, W. (2019). Adolescent-to-Mother psychological aggression: the role of father violence and maternal parenting style. *Child Abuse & Neglect*, 98, 104229.